

Araştırma Makalesi

Mersin İlinde Uyuşturucu Madde Kullananların Hepatit B ve Hepatit C Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

Assesment of Knowledge Level of Drug Users about Hepatitis B and C in Mersin City

Gülay BÖREKÇİ¹, Asiye UZEL¹

¹Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Mersin

Özet

Amaç: Tüm dünyada uyuşturucu madde bağımlıları, hepatit B ve hepatit C virüs enfeksiyonlarının en sık görüldüğü risk grubunu oluşturmaktadırlar. Bu çalışmada Mersin ilinde uyuşturucu madde kullananların hepatit B ve hepatit C hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışma Mersin Emniyet Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü Narkotik Büro'suna uyuşturucu madde kullanımı nedeniyle tutuklu olarak getirilen kişiler ile dışarıda bu maddeleri serbest olarak kullanan 151 kişi üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin sosyo-demografik ve madde kullanım bilgileri ile hepatit B ve hepatit C hakkındaki bilgileri anket formu uygulanarak elde edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada uyuşturucu madde kullananların çoğunlukla 14–24 yaş aralığında ve erkeklerden oluştuğu, %43'ünün eş dışında cinsel teması olduğu ve en çok esrar kullandıkları saptanmıştır. Uyuşturucu madde kullananların hepatit B ve hepatit C'nin bulaş yollarından en fazla kan ve cinsel yolu bildikleri, diğer bulaş yolları ile bu hastalıkların tedavi ve korunması ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmış ve bu kişilerin bilgi edinmede en çok basını kullandıkları belirlenmiştir.

Sonuç: Uyuşturucu madde kullananların hepatit B ve hepatit C konusunda bilgi gereksinimleri olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: hepatit B; hepatit C; uyuşturucu madde kullanıcıları; bilgi düzeyi

Abstract

Aim: The drug addicts all over the world constitute the risk group in which hepatitis B, hepatitis C, and other viral infections are usually seen. In this study, it was aimed to determine the knowledge level of drug addicts about hepatitis B and C in Mersin City.

Method: This study was conducted on a total of 151 volunteers who were the drug users arrested by the Narcotic Police Department of Mersin. The data, including socio-demographic characteristics, information about the drug usage and the knowledge about HIV/AIDS of drug users were obtained using a questionnaire form.

Results: In this study, it was determined that majority of the drug addicts were men in the age range of 14-24 years, whom 43% were multiple sex partners. Most of them have used marijuana. It was determined that the drug users know blood transfusion and sexual contact as transmission routes for hepatitis B and C at most whereas their knowledge on other routes of transmission, therapy and protection against these diseases is not sufficient. The majority of these people have acquired knowledge about hepatitis B and C from press.

Conclusion: The outcomes of this study reveal the need of the drug users in Mersin for more knowledge of hepatitis B and C.

Keywords: hepatitis B; hepatitis C; drug users, knowledge level

Giriş

Tüm dünyada artış gösteren madde kullanımı ve bağımlılığı ciddi olumsuz sonuçları olan önemli sağlık sorunlarından biridir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre tüm dünyada 2 milyar alkol, 1.3 milyar sigara ve 185 milyon uyuşturucu madde kullanıcısı olduğu belirtilmektedir (1). Yapılan çalışmalarda uyuşturucu madde kullanımının daha çok genç nüfusta yoğunlaştığı bildirilmektedir. (2,3). Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire Başkanlığına bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) verilerine göre en fazla kullanıcının bulunduğu yaş aralığının 15-24 yaş arası olduğu belirtilmektedir (4). Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de uyuşturucu madde kullanımı arasında en yaygın kullanılan maddenin esrar olduğu belirtilmektedir. Madde kullanıcılarında esrar kullanımının yanı sıra sigara, alkol, morfin, eroin ile sentetiklerden captagon, ekstazy, LSD gibi maddelerde yaygın olarak kullanılmaktadır (2,5).

Hem cinsel yolla, hem de kan yoluyla bulaşarak, akut ve kronik hastalıklara neden olan ve ölümlerle sonlanabilen hepatit B ve hepatit C gibi enfeksiyon hastalıklarında madde kullanıcıları önemli risk grubunu oluşturmaktadırlar. Özellikle damar yolundan madde kullananlarda hepatit B virüs (HBV) ve hepatit C virüs (HCV) enfeksiyonlarına daha sık rastlanmaktadır (6).

Viral hepatit etkenlerinden biri olan HBV ile dünyada yaklaşık 2 milyar kişi enfekte olup, bunların 240 milyondan fazlası kronik HBV enfeksiyonlu hastalardan oluşmaktadır. Her yıl 600 bin kişi akut ve kronik hastalığa bağlı olarak ölmektedir (7). DSÖ tahminlerine göre tüm dünyada yaklaşık 150 milyon kişinin ise HCV ile enfekte olduğu, her yıl 350 binden fazla kişinin HCV ile ilgili karaciğer hastalıklarından dolayı öldüğü belirtilmektedir (8). Ülkemizde ise yaklaşık 3 milyon kişinin HBV ile enfekte olduğu tahmin edilmekte ve ülkemiz HBV sıklığı açısından orta endemik bölgeler arasında yer almaktadır (9). HCV sıklığı ise ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalara göre %1-2.4 arasında değişmektedir (10).

Hepatit B ve hepatit C'nin bulaşmasında yüksek risk grubunu oluşturan madde kullananların marjinal bir yaşam tarzının olması ve yüksek riskli cinsel davranışlar göstermeleri nedeniyle hem kan yoluyla hemde cinsel yolla bulaşan hastalıklara maruz kalmaktadırlar ve bu hastalıkların topluma yayılmasında önemli bir rol üstlenmektedirler (6). Ülkemizde çocukluk çağı aşı şemasında hepatit B aşısının yer alması, genç nesiller için koruyucu olmakla birlikte, risk grubundaki yetişkinlerde hepatit B görülme sıklığını etkilememektedir. Hepatit C'nin ise aşısının olmaması nedeniyle toplumdaki kişileri ve özellikle risk gruplarını koruyucu önlemler

konusunda bilgilendirmek ve farkındalık oluşturmak gerekmektedir (10,11). Cinsel yolla bulaşan hastalıklar için yüksek risk grubunu oluşturan kişilerle yapılan çalışmalarda bu kişilerin bilgi gereksinimi olduğu bildirilmiştir (12,13).

Uyuşturucu madde kullanımının coğrafi olarak liman ve limana yakın şehirlerde yüksek olduğu bildirilmektedir. Mersin ili ise uyuşturucu trafiği yönünden önemli merkezlerden birini oluşturmaktadır (3,5,14). Bu çalışmada Mersin ilinde yaşayan ve uyuşturucu madde kullanan kişilerin hepatit B ve hepatit C bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışma Mersin ilinde yaşayan ve uyuşturucu madde kullanan kişilerin uyuşturucu madde kullanım bilgileri ile HBV ve HCV bilgi düzeylerini araştırmak amacıyla 2009-2010 yılları arasında araştırmaya katılmayı kabul eden 151 kişi üzerinde yapılmıştır. Mersin ilindeki 2009-2010 yılları arasında uyuşturucu madde kullanımından tutuklu olanların sayısının toplam 1075 (2009'da 505; 2010'da 570) olduğu saptanmıştır. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul onayı ve Mersin Emniyet Müdürlüğü'nden gerekli yazılı izin alındıktan sonra, Mersin İl Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü'ne uyuşturucu madde kullanımı nedeniyle tutuklu olarak getirilen kişiler ile dışarıda bu maddeleri serbest olarak kullanan kişilere sosyo-demografik özellikleri ve madde kullanım bilgileri ile hepatit B ve hepatit C konusundaki bilgilerini sorgulayan anket yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS (11.5 V) paket programı kullanılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Sosyo-Demografik Özellikler

Uyuşturucu madde kullananların %56.3'ü 14-24, 24.5'i 25-34 yaş aralığında olup (yaş ortalaması 27.08±9.15), %92.1'inin erkek, %7.9'u kadın olduğu, %66.2'sinin orta öğretim, %23.8'inin üniversite düzeyinde eğitime sahip olduğu, %63.6'sının bekar, %30.5'inin evli olduğu saptanmıştır. Bu kişilerin %18.5'inin işsiz, %19.2'sinin öğrenci, %46.4'ünün serbest meslek sahibi olduğu, %55.6'sının 250-750 Türk lirası gelire sahip olduğu, %82.8'inin ilde yaşadığı, %21.2'sinin babalarının okuryazar olmadığı, %56.3'ünün ise okuryazar veya ilköğretim düzeyinde eğitime sahip oldukları, annelerinin %45.7'sinin okuryazar olmadığı ve %30.5'inin ilköğretim düzeyinde eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. Uyuşturucu madde kullananların %74.8'inin ailesi ile birlikte yaşadığı,

%97.4'ünün heteroseksüel olduğu ve %43'ünün ise eş dışında cinsel teması olduğu saptanmıştır.

Madde Kullanım Durumu

Uyuşturucu madde kullananların %92.7'si uyuşturucu madde kullanmadan önce sigara ve alkol kullandıklarını, şu anda ise %92.5'i esrar, %35.8'i sentetikler uyuşturuculardan captagon, ecstasy ve LSD, %25'i morfin-eroin, %9.2'si ise kokain kullandığını belirtmiştir. Bu kişilerin %39.7'si hergün ve %31.8'i haftada 1–3 kez madde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Uyuşturucu madde kullanmaya başlama yaşı incelendiğinde; %20.5'inin 10–14, %44.4'ünün 15–18, %27.8'inin ise 19-25 yaşlarında uyuşturucu madde kullanmaya başlamış oldukları belirlenmiştir. Bu kişilerin %64.2'si arkadaşlarından, %38.5'i yabancı kişilerden uyuşturucu madde temin ettiklerini; %89.4'ü arkadaşlarının, %59.7'si aile ve akrabalarının da uyuşturucu madde kullandıklarını belirtmişlerdir. Uyuşturucu madde kullanma nedenleri arasında merak (%49.7) ve arkadaş etkisinin (%43.7) daha fazla olduğu görülmüştür. Uyuşturucu madde kullananların %91.4'ünün madde kullanım ile ilgili herhangi bir tedavi görmediği ve %86.8'inin uyuşturucu madde temin etmek için suç işlemediği saptanmıştır.

Hepatit B ve Hepatit C Bilgi Durumu

Uyuşturucu madde kullananların hepatit etkenleri hakkında bilginiz var mı? sorusuna %68.2'si hayır, %23.2'si çok az yanıtını verirken, hepatit etkenlerini yazarmısınız? sorusuna ise kişilerin %96'sı bilmiyorum şeklinde ifade etmiş; 2 kişi (%1.4) hepatit C'yi, 1 kişi de (%0.7) hepatit B'yi bilmiştir. Hepatit B'nin kendisi için risk oluşturup oluşturmadığı sorusuna ise katılımcıların %58.3'ü evet, %19.9'u hayır, %21.9'u bilmiyorum olarak, hepatit C için ise bu kişilerin %46.4'ü evet, %12.6'sı hayır, %41.1'i bilmiyorum olarak belirtmiştir.

Tablo 1'de uyuşturucu madde kullananların hepatit B konusundaki bilgi durumlarının dağılımı verilmiştir. Hepatit B ile ilgili uyuşturucu madde kullananların %35.8'i solunum yolu, %29.8'i gıdalar ve içme suyu ile ile bulaşmadığını, %62.9'u cinsel ilişki ile %73.5'i kan nakli ile bulaştığını, %55'i aşısının olduğunu ve aşı ile korunulduğunu, %34.4'ü ilerlediği durumda karaciğer sirozu ve kansere yol açabileceğini, %37.7'si taşıyıcılık oluştuğunu ve %11.3'ü kesin bir tedavisinin mümkün olmadığını belirtmiştir.

Uyuşturucu madde kullananların hepatit C konusundaki bilgi durumlarının dağılımı incelendiğinde (Tablo 2); %17.9'u solunum yolu ile %20.5'i gıdalar ve

Tablo 1. Uyuşturucu madde kullananların hepatit B konusundaki bilgi durumlarının dağılımı

Hepatit B hakkındaki bilgi durumu	BİLİYOR		BİLMİYOR	
	Sayı	%	Sayı	%
Kan nakli ile bulaştığını	111	73.5	40	26.5
Cinsel ilişki ile bulaştığını	95	62.9	56	37.1
Aynı enjektör ve tıraş bıçağı ile bulaştığını	85	56.3	66	43.7
Aşısı olduğunu ve aşı ile korunulduğunu	83	55.0	68	45.0
Anneden çocuğa gebelik ve emzirme sırasında bulaştığını	80	53.0	71	47.0
Diş çekimi, manikür, pedikürde kullanılan aletlerle bulaştığını	79	52.3	72	47.7
Taşıyıcılık oluştuğunu	57	37.7	94	62.3
Solunum yolu ile bulaşmadığını	54	35.8	97	64.2
İlerlediğinde kc sirozu ve kansere yol açabileceğini	52	34.4	99	65.6
Gıdalar ve içme suyu ile bulaşmadığını	45	29.8	106	70.2
Mikrobun gözyaşı, tükürük salgısında bulunduğunu	32	21.2	119	78.8
Kesin bir tedavisinin olmadığını	17	11.3	134	88.7

Sorularda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 2. Uyuşturucu madde kullananların hepatit C konusundaki bilgi durumlarının dağılımı

Hepatit C hakkındaki bilgi durumu	BİLİYOR		BİLMİYOR	
	Sayı	%	Sayı	%
Kan nakli ile bulaştığını	74	49.0	77	51.0
Cinsel ilişki ile bulaştığını	69	45.7	82	54.3
Aynı enjektör ve tıraş bıçağı ile bulaştığını	64	42.4	87	57.6
Anneden çocuğa gebelik ve emzirme sırasında bulaştığını	59	39.1	92	60.9
Diş çekimi, manikür, pedikürde kullanılan aletlerle bulaştığını	52	34.4	99	65.6
İlerlediğinde kc sirozu ve kansere yol açabileceğini	41	27.2	110	72.8
Gıdalar ve içme suyu ile bulaşmadığını	31	20.5	120	79.5
Solunum yolu ile bulaşmadığını	27	17.9	124	82.1
Kesin bir tedavisinin olmadığını	23	15.2	128	84.8
Mikrobun gözyaşı, tükürük salgısında bulunduğunu	21	13.9	130	86.1
Aşısının olmadığını	18	11.9	133	88.1

Sorularda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3. Uyuşturucu madde kullananların hepatit B ve hepatit C konusundaki bilgi kaynakları

Bilgi kaynakları	Hepatit B		Hepatit C	
	Sayı	%	Sayı	%
Basın	74	49.0	50	33.1
Arkadaş	37	24.5	28	18.5
Okul	28	18.5	19	12.6
Sağlık personeli	28	18.5	12	7.9
İnternet	22	14.6	17	11.3
Aile	13	8.6	14	9.3
900'lü hatlar	2	1.3	2	1.3

Sorularda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

içme suyu ile bulaşmadığını, %45.7'si cinsel ilişki ile %49'u kan nakli ile bulaştığını, %13.9'u mikrobun kişinin gözyaşı ve tükürük salgısında bulunduğunu, %11.9'u aşısının olmadığını, %27.2'si ilerlediği durumda karaciğer sirozu ve kansere yol açabileceğini ve %15.2'si de kesin bir tedavisinin mümkün olmadığını bilmiştir.

Uyuşturucu madde kullananların Hepatit B ve hepatit C hakkında edindikleri bilgi kaynakları Tablo 3'te gösterilmiştir. Uyuşturucu madde kullananların %49'u Hepatit B'yi, %33.1'i ise Hepatit C'yi basından duyduklarını belirtmişlerdir. Diğer bilgi kaynaklarının ise düşük olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı pek çok ülke için acil çözüm bekleyen sorunlardan biridir. Ülkemizde uyuşturucu madde kullanımının daha çok genç nüfusta yoğunlaştığı bildirilmektedir (4). Sağlık Bakanlığı madde bağımlılığında talep azaltma çalışmaları içinde grup odaklı önleme kategorisinde yer alan risk altındaki gruplara yönelik olarak, her türlü koruma ve önleme programının en vazgeçilmez unsuru olarak 12-24 yaş grubunu risk grubu olarak belirtmektedir (15). Çalışmamızda da uyuşturucu madde kullananların çoğunluğunu adölesan kabul edilen 14-24 yaş grubu oluşturmaktadır.

Bu çalışmada uyuşturucu madde kullananların %92.1'inin erkek, %63.6'sının bekar ve %19.2'sinin öğrenci olduğu belirlenmiştir. 1993-2003 yılları arasında Ege Üniversitesi Bağımlılık Tedavi Birimi'nde 325 hastayla yapılan bir çalışmada da bağımlıların %88.3'ü erkek, %69.6'sı bekar ve %19.5'inin öğrenci olması araştırmamıza benzerlik göstermektedir (4). Ayrıca AMATEM 2000 yılı verilerinde de erkek kadın oranının araştırmamıza benzer şekilde daha yüksek olduğu belirtilmektedir (16).

Çalışmamızda uyuşturucu madde kullananların %47.6'sının lise ve üzeri eğitime sahip olduğu, %18.5'inin işsiz, %46.4'ünün serbest meslek sahibi,

%55.6'sının 250.00-750.00 TL arasında gelirleri olduğu görülmektedir. Bulgularımız uyuşturucu madde kullananların ekonomik düzeylerinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Çalışma sonuçlarımıza benzer şekilde EMCDDA 2009 raporlarına göre, Türkiye'de madde kullanıcıların %60.6'sının aylık gelir düzeylerinin 1000 TL'nin altında olduğu belirtilmektedir (17). Yapılan diğer çalışmalarda da uyuşturucu madde kullananların düşük eğitim düzeyine sahip oldukları belirtilmiştir (18,19).

Madde kullananların çoğunluğunun il merkezinde yaşadıkları, ailelerinin ve kendilerinin düşük eğitim düzeyine sahip oldukları ve aileleri ile birlikte yaşadıkları belirlenmiştir. Madde kullanıcıları ile ilgili yapılan çalışmalar benzer niteliktedir (5,15,18). İl merkezlerinde kolay ulaşılabilir olması nedeniyle uyuşturucu madde kullanımı daha yüksek olabilir. Ailelerin uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda bilinçlenmesi ve farkındalıklarının artması genç nesillerin uyuşturucu madde kullanımının engellenmesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışmamızda uyuşturucu madde kullananların %93.7'si heteroseksüel cinsel davranışa sahip olduğunu; %43'ü ise eş dışında cinsel teması olduğunu belirtmiştir. Uyuşturucu madde kullananlarda cinsel yolla bulaşan hastalıkların görülme riski yüksektir. Heteroseksüel cinsel ilişki ve damar yoluyla madde kullanımı bu hastalıkların bulaşında ilk sıraları almaktadır (6). Uyuşturucu madde kullananların önemli bir kısmında birden fazla partner sayısının olması nedeniyle bu kişilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanması ve toplumda yayılmasında önemli rol oynadıkları görülmektedir.

Madde kullanım bilgilerine göre uyuşturucu madde kullananların %62.9'u madde kullanmadan önce sigara ve alkol kullandıklarını, buna ilave olarak %73.5'i esrar, %27.8'i sentetikler, %19.9'u eroin, %7.3'ünde kokain kullandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda madde kullanımında ilk sırada sigara ve ikinci sırada alkol gibi legal maddeler gelirken, illegal maddeler arasında ilk sırada esrar gelmektedir. Buna göre özellikle

sigara ve alkol kullanımının, illegal madde kullanımına geçişte ilk adım olduğu belirtilmektedir (17,20). Araştırmamızdaki bulgulara benzerlik gösteren bir başka çalışmada da esrar kullanımı ilk sırada (%26.4) yer alırken, kokain kullanımı en son sırada (%0.3) yer almaktadır (3). Esrarın yaygın kullanılmasının nedeni muhtemelen kolay ulaşılabilir ve ucuz olması, kullanımının kolay olması ve bu kişiler arasında daha zararsız kabul edilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Kullanılan uyuşturucu maddeler arasında kokainin en son sırada yer almasının nedeni ise Türkiye'de oldukça pahalı bir uyuşturucu madde olarak satışa sunulması olabilir (17).

Çalışmamızda uyuşturucu madde kullananların %64.2'si maddeyi arkadaşlarından temin ettiklerini ve %89.4'ü arkadaşlarının da madde kullandıklarını belirtmişlerdir. Madde kullananların maddeye başlama nedeni olarak, "merak" ve "arkadaş etkisi" bu çalışmada olduğu gibi diğer çalışmalarda da ilk sıralarda gelmektedir. Uyuşturucu maddeyi temin etme ve başlama nedenleri arasında arkadaş etkisinin ön plana çıktığı görülmektedir (17).

Çalışmamızda madde kullananların bu hastalıklar hakkındaki bilgilerinin düşük olduğu ve oldukça az sayıdaki kişinin hepatit B ve C'yi bildiği saptanmıştır. Toplumumuzda sağlık çalışanları da dahil olmak üzere çeşitli gruplarla yapılan çalışmalarda viral hepatit konusundaki bilgilerinin yetersiz veya düşük olduğu belirtilmiştir (21-26). Sarp ve Önder (24) Ankara'da erkek berberlerin, Çetin ve ark. (22) Tıp Fakültesi araştırma görevlilerinin, Ersoy ve ark. (21) ebelerin, Genç ve ark. (25) lise öğrencilerinin hepatit B konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğunu ve bu gruplarda eğitimin gerekliliğini vurgulamışlardır.

Bu çalışmada uyuşturucu madde kullananların hepatit B'yi hepatit C'ye göre daha çok bildikleri görülmektedir. Sağlık okullarında yapılan ve bulgularımıza benzer bir çalışmada da hepatit C bilgi düzeyi hepatit B'ye göre daha düşük bulunmuştur (27). Bununla birlikte bilgi düzeyi ile ilgili çalışmaların çoğunluğu hepatit B ile ilgilidir (22,24, 25). Hepatit B'nin daha çok bilinmesi basında daha çok yer almasından kaynaklanıyor olabilir. Çalışma grubu tarafından az bilinen HCV, damar yoluyla madde kullananlarda en yaygın görülen enfeksiyonlardan biridir ve ABD'de kan yoluyla bulaşan enfeksiyonlar arasında en yaygın olanıdır (28). Toplumdaki sıklığı giderek artan hepatit C ile ilgili bilgilerin tüm topluma verilmesi önem taşımaktadır.

Çalışmamızda uyuşturucu madde kullananların hepatit B ve hepatit C'nin bulaş yollarından daha çok kan ve cinsel yolu bildikleri diğer bulaş yollarına ait bilgilerinin daha düşük olduğu, tedavi ve korunma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır. Buna benzer çalışmalarda da benzer sonuçlar elde

edilmiştir (22,23,25). Ülkemizde son yıllarda madde bağımlılığını önlemeye yönelik çalışmalar yürütülmekle birlikte madde kullanmayla ortaya çıkacak zararları önlemeye (bulaşıcı hastalıkları önlemek, suça iten nedenleri azaltmak, fiziksel zararları azaltmak) yönelik çalışmalar yetersiz kalmaktadır (29).

Uyuşturucu madde kullananların %49'u Hepatit B'yi, %33.1'i ise Hepatit C' yi basından duyduklarını belirtmişlerdir. Diğer bilgi kaynaklarının ise düşük olduğu saptanmıştır. 2007 yılında 76 kuaförle yapılan bir çalışmada da hepatit B ile ilgili bilgiyi ilk sırada (%43.8) basından edindikleri saptanmıştır (30). Çelen ve ark. (23) ise çalışmasında, öğrencilerin bilgi aldıkları kaynaklar arasında ilk sırada televizyonun yer aldığını belirtmiştir. Yapılan çalışmalar ve bulgularımız bilgi edinmede medyanın önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Sonuç olarak çalışma grubumuzdaki uyuşturucu madde kullananların viral hepatit etkenlerinden hepatit B ve hepatit C hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Yüksek riskli gruplar öncelikli olmak üzere tüm toplumun bu konudaki eğitim gereksinimleri etkili, kalıcı ve tekrarlayıcı eğitim programlarının yaygınlaştırılarak sürdürülmesi ile giderilebilir.

Kaynaklar

1. WHO: Management of substance abuse, the global burden. WHO: 2010. Erişim: http://www.who.int/substance_abuse/facts/global_burden/en/index.html. Erişim tarihi: 05.06.2012
2. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Uyuşturucu başta olmak üzere madde bağımlılığı ve kaçakçılığı sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. Ankara 2008. Erişim: <http://www.belgeler.com/blg/2pxn/2008-tbmm-uyusturucu-komiyon-raporu>. Erişim tarihi:19.07.2012.
3. Doğanavşargil Ö, Sertöz ÖÖ, Coşkunol H, Şen G. EÜTF Psikiyatri Anabilim Dalı bağımlılık tedavi biriminin hasta verilerinin on yıllık geriye dönük olarak incelemesi: Madde kullanan hastaların sosyodemografik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi* 2004;5:115-20.
4. TC. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire Başkanlığı. Bağımlılık yapıcı madde kullanımı ve madde bağımlılığında medyanın rolü. Erişim: <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=64&KKey=160>. Erişim tarihi:12.04.2012

5. TC. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire Başkanlığı. KOM 2009 Raporu. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?id=12&BKey=61>. Erişim tarihi: 17.02.2012
6. HIV/AIDS, hepatit ve madde kullanımı. Erişim: http://www.ogelk.net/Dosyadepo/hiv_hepatit.pdf. Erişim tarihi:05.03.2012.
7. WHO Hepatitis B. Erişim: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs204/en/index.html>. Erişim tarihi: 20.07.2012
8. WHO Hepatitis C. Erişim: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs164/en/index.html>. Erişim tarihi: 20.07.2012
9. Türkiye'de hepatit B yol haritası. Erişim: <http://www.vhsd.org/files/file/rehberler/TKADHepatitB.pdf>. Erişim tarihi:21.07.2012.
10. Akkız H. HCV enfeksiyonu, epidemiyolojisi ve orunma. Kılıçturgay K, Badur S (eds). Viral Hepatit 2011. 1. Baskı. İstanbul: Viral Hepatitle Savaşım Derneği 2011:193-208.
11. T.C. Sağlık Bakanlığı. Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi. Erişim: <http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-33203/h/gbpgenelge2008.pdf>. Erişim tarihi:15.07.2012
12. Çöteli Öcal B, Börekçi G. Genelev kadınlarının cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeyleri. *Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg* 2008;1(2):30-6.
13. Tokuç B, Gül H, Eskiocak M, Ekuklu G. Edirne genelevinde çalışan kadınların cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni* 2006;25(1):27-32.
14. Ögel K, Çorapçıoğlu A, Tot Ş, Doğan O, Sır A, Bilici M, Tamar D, Uğuz Ş, Yenilmez Ç, Tamar M. Türkiye'de Ortaöğretim Gençliği Arasında Ecstasy Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi* 2003;4(2):67-71.
15. T.C. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire Başkanlığı. Türkiye Uyuşturucu Raporu 2010. Erişim: Http://www.Tubim.Gov.Tr/Dosyalar/Raporlar/2010_Tubim_Rapor.Pdf. Erişim tarihi: 19.02.2012.
16. Evren C, Çakmak D. Alkol ve madde kullananların özellikleri: 2000 Yılına ait AMATEM'e yatan hasta verilerinin incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2001;14(3):142-9.
17. T.C. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, EMCDDA 2010 Yıllık raporu. [http://www.com.gov.tr/Tr/Dosyalar/rap_2010\(1\).pdf](http://www.com.gov.tr/Tr/Dosyalar/rap_2010(1).pdf). Erişim tarihi: 13.07.2012.
18. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Dış İlişkilerden Sorumlu Daire Başkanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Araştırma Merkezi. Türkiye'de uyuşturucu suçu. CTE raporu. Erişim: http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/Raporlar/cte_raporu.pdf. Erişim tarihi:19.02.2012.
19. Erdoğan FN, Ögel K, Devletkuşu C. Ergen ve yetişkin madde kullanıcılarının HIV/AIDS konularında bilgi düzeyinin karşılaştırılması. *Bağımlılık Dergisi* 2009;10(2):81-7.
20. Yalnız H, Nebioğlu M, Karacan BS, Güven M, Geçici Ö. Madde bağımlılığı tanısı alan gençlerde cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve aile planlaması ile ilgili bilgi düzeyi ve verilen eğitimin etkisi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2011;24(2):106-12.
21. Ersoy Y, Ilgar M, Güneş G. Malatya yöresinde ebelerin hepatit B yönünden bilgi düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2005;12(3):159-62.
22. Çetin M, Temiz M, Aslan A, Turhan E. Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi araştırma görevlilerinin hepatit B virusu enfeksiyonuna ilişkin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Viral Hepatit Dergisi* 2007;12(3):121-7.
23. Çelen MK, Ayaz C, Geyik MF, Hoşoğlu S, Acemoğlu H, Uluğ M. Lise öğrencilerinin viral hepatit konusundaki bilgi düzeyini belirlemek amacıyla yapılan anketin sonuçları. *Viral Hepatit Dergisi* 2005;10(1):58-61.
24. Sarp N, Önder ÖR. Ankara'da erkek berberlerinin hepatit B konusunda bilgi ve tutumları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 2000;53(2):99-108.
25. Genç M, Pehlivan E, Özer F, Kurçer MA, Karaoğlu L. Lise öğrencilerinin hepatit B hakkındaki bilgi ve tutumları. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi* 2007;7(3):240-3.
26. Demirtürk N, Aykın N, Eldemir H, Demirdal T. Cerrahların ve diş hekimlerinin hepatit B ve C bilgi düzeyleri. *Hastane İnfeksiyonları Dergisi* 2004;8(4):304-9.

27. Artan MO, Güleser GN. Sağlık okulu öğrencilerinin HIV/AIDS, hepatit B virüsü ve hepatit C virüsü konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Erciyes Tıp Dergisi* 2006;28(3):125-33.
28. Bergk A, Berg T, Neumann UP. Risk factors for acquisition of hepatitis C. *Minerva Gastroenteroi Dietoi* 2005; 51(1):7-14.
29. Topçuoğlu V, Bez Y. Madde kullanımına bağlı enfeksiyonlar. *Bağımlılık Dergisi* 2005;6(2):89-96.
30. Şahin NH, Bilgiç D, Esen Ü, Çetinkaya R, Tozoğlu Z. Bayan kuaförü çalışanlarının hepatit B'ye ilişkin bilgi ve uygulamalarının belirlenmesi. *TAF Prev Med Bull* 2009;8(2):147-54.